

VAALITAPAHTUMIEN TARKASTELUA

Toimittaja Tuomo Martikainen

KANADA

Marraskuu 1965

Kanadassa, samoin kuin Yhdysvalloissa ei kahden suurimman puolueen välillä ole huomattavia eroja. Kummankin kanadalaisen suurpuolueen on kilpailtava äänestäjistä maassa, josta puuttuvat poliittiset konfliktit, jossa järjestyneet intressiryhmät ovat epäpoliittisia ja jossa sosio-ekonominen asema ei vaikuta puoluevalintaan ja puoluesidonnaisuus on heikko. Tästä syystä Kanadan suurimmat puolueet, liberaalit ja konservatiivit, ovat sekä parlamenttiryhminä että äänestäjäkuntana olleet miltei vain yhteenliittymiä, joiden sisällä on ollut erilaisien mielipiteiden edustajia. Ne tuskin ovat muuta kuin eri mielipidesuuntien »clearing-keskuksia», kuten niitä on joskus kutsuttu.

Liberaalien kannatus on keskittynyt preeriamaakuntiin ja ranskalaiseen Kanadaan, konservatiivien taas anglokanadalaisiin itäisiin maakuntiin. Liberaalit ovat perinteellisesti kannattaneet kaupan vapautta, vastustaneet valtion puuttumista talouselämään ja liittovaltion sekaantumista maakuntien asioihin. Liberaalit ovat myös korostaneet Kanadan suvereeniutta konservatiivien pyrkiessä säilyttämään suhteet Kansainyhteisöön. Konservatiivit ovat tukeneet tiukkaa tullipolitiikkaa, olleet lievempiä suhtautumisessa liittohallituksen taloudelliseen kontrollivaltaan ja yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Uudet demokraatit (New Democratic Party, aikaisemmin Co-operative Commonwealth Federation) on vuonna 1932 perustettu sosialistinen puolue. Social Crédit-puolue on vastustanut sekä sosialismia että rahavaltaa ja ollut myös juutalaisvastainen. Ranskalaisessa Kanadassa syntynyt, ranskalaista poujadismia muistuttava créditisme-liike oli aluksi Social Crédit-puolueen kanssa yhteistyössä, mutta on nyt itsenäistynyt. Eräs tyypillinen piirre Kanadan politiikassa on ollut pienten puolueiden nopea syntyminen ja häviäminen.

Viidennen kerran kahdeksan vuoden sisällä valittiin Kanadan parlamentin alahuone viime marraskuussa. Vain yhden ainoan kerran näiden vuosien aikana on vaalien tuloksena saatu aikaan enemmistöhallitus. Val-

lasta ovat kilpailleet pääasiassa liberaalit ja konservatiivit. Kokoomus-hallituksia on ollut sängen harvoin. Oltuaan vallassa 22 vuotta liberaalien onnistui vuonna 1957 saada vain 104 alahuoneen 265:stä paikasta, ja konservatiivit nousivat valtaan 113 paikkansa turvin. Heidän johtajansa John D. *Diefenbakerista* tuli pääministeri. Vuoden 1958 vaaleissa konservatiivit saivat ehdottoman enemmistön, 208 paikkaa, mutta hävisivät vuoden 1963 vaaleissa saaden 95 paikkaa liberaalien 129 paikkaa vastaan. Nyt tuli liberaalien johtajasta Lester B. *Pearsonista* pääministeri. Uudella hallituksella oli heti alussa vaikeuksia budjetin suhteen, ja sen arvovaltaa järkyttivät poliittiset skandaalit.

Taloudellinen kehitys vuoden 1963 jälkeen on Kanadassa ollut suotuisa, joten taloudellisia ongelmia ei maalla ollut pääministerin päättäessä vaalit pidettäväksi viime marraskuun 8. päivänä. Maan teollisuus oli laajentunut ripeästi, elintaso oli korkeampi kuin koskaan aikaisemmin eikä maatalouskaan ollut vaikeuksissa, koska Neuvostoliiton ja Kiinan ostot olivat helpottaneet vehnän ylituotannosta johtuvia vaikeuksia. Ulkopoliittikka sekä puolustuskysymykset eivät nekään tarjonneet hyökkäyksen aihetta oppositiolle. Kiista englantilaisen ja ranskalaisen Kanadan välillä oli myös vaaleihin mennessä lieventynyt. Näytti siis siltä, ettei kenelläkään ollut syytä toivoa muutoksia maan asioiden hoitoon. Lainsäädäntötyökin parlamentissa oli sujunut ilman kitkaa. Miksi vaaleihin sitten ryhdyttiin, vaikka muodollisesti niitä olisi voitu lykätä aina vuoteen 1985 saakka?

Regionaalisesta ajattelutavasta aiheutuu, että Kanadan maakunnat ovat perinteellisesti sängen itsenäisiä, ja niissä on voimakas maakunnallinen itsehallinto, jonka vastapainona oli ennen vaaleja ja on edelleenkin liberaalien vähemmistöhallitus Ottawassa. Siksi liberaalien eräänä tavoitteena oli saada aikaan entistä lujempi kansallinen yhtenäisyys. Liberaalit olettivat vaalien ajankohdan muutenkin otolliseksi ehdottoman enemmistön voittamiselle alahuoneessa, sillä konservatiivien rintama, jota Diefenbaker johti, ei aina ollut eheä ja pelättiin mahdollisen uuden ja nuoremman johtajan saattavan pystyä kokoamaan sen entistä voimakkaammaksi. Vaali-taistelun aikana konservatiivien johtaja sai kuitenkin puolueensa eri suunnat yhdistymään, ja näin ollen puolue vaaleissa lisäsin kannatustaan vastoin liberaalien olettamuksia.

Jo ennen vaaleja todettiin valitsijoiden mielenkiinnon laimentuneen edellisiin vaaleihin verrattuna. Vuonna 1957 oli äänestysprosentti ollut 79.8 ja vuonna 1963, jolloin liberaalit pääsivät uudelleen valtaan, se oli 79. Marraskuun vaaleissa äänestysprosentti laski 73:een. Vaalien tulos oli pettymys liberaaleille, jotka saivat tyytyä vain kahteen uuteen paikkaan alahuoneessa ja menettivät kannatustaan suuresti eräillä alueilla. Vaalien tulokset olivat seuraavat (suluissa vuoden 1963 tulokset):

Liberaalit (Liberals)	131	(129)
Konservatiivit (Progressive Conservatives)	97	(95)
Uudet demokraatit (New Democratic Party)	21	(17)
Créditistes	9	(—)
Social Crédit	5	(24)
Riippumattomat konservatiivit (Independent Conser- vatives)	1	(—)
Riippumattomat (Independents)	1	(—)

Vaalien jälkeen valtiovarainministeri *Walter Gordon* erosi pitäen itseään syyllisenä liberaalien huonoon menestykseen, koska hän oli toiminut puolueen vaalitaistelun johtajana ja oli myös ehdottanut marraskuuta vaalien ajankohdaksi. Pääministeri *Pearsonin* hallituksen asema jäi vaalien jälkeen riippumaan vaaleissa lisääntyneen kannatuksen saaneista uusista demokraateista. Näiden »Kanadan sosiaalidemokraattien» johtaja *T. C. Douglas* pystyy sanelemaan ehdot tälle yhteistyölle, varsinkin kun konservatiivien johtaja *Diefenbaker* on ilmoittanut pyrkivänsä muiden puolueiden avulla kaatamaan liberaalien hallituksen, jolloin hänellä olisi mahdollisuus muodostaa oman puolueensa hallitus ilman vaaleja. Molempien suurten puolueiden johtajat ovat jo iäkkäitä miehiä ja on arveltu, että poliittinen tilanne ei selviä ennen kuin puolueet ovat saaneet uudet ja nuoremmat johtajat.

Pentti Pärssinen